

Key words: healthy lifestyle, preschool educational establishment, primary school, cooperation with parents, continuous valeological education, methods of healthy lifestyle training.

УДК 37.091.12

О. В. Лівшун

ПРОФЕСІЙНА ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ: СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У статті розкрито значення вчителя технологій у сучасній школі в контексті його ролі у підготовці фахівців, здатних у майбутньому задовольнити ринок праці. Проаналізовано основні історичні етапи становлення трудового навчання, а також досліджено основні завдання, котрі необхідно ввести до змісту професійної підготовки майбутніх учителів технологій у вищих педагогічних навчальних закладах. Розкрито особливості формування професійної готовності майбутнього вчителя технологій взагалі і до викладання у профільній школі, зокрема. Запропоновано власне бачення вдосконалення процесу формування професійної готовності майбутнього вчителя технологій із залученням акмеологічних технологій, які передбачають використання засобів і методів навчання, що активізують навчальну та науково-дослідну діяльність студентів (майбутніх учителів).

Ключові слова: вчитель технологій, професійна готовність, професійна підготовка, профільне навчання, педагогічна діяльність, інноваційні технології, акмеологічна технологія.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Вхідження України до європейського та світового соціокультурного простору зумовлює необхідність усвідомлення й вироблення нових теоретичних засад для змін та забезпечення ефективного функціонування системи професійної підготовки майбутніх учителів взагалі та вчителя технологій зокрема [1].

Сучасний ринок праці потребує підготовлених висококваліфікованих кадрів, які повинні бути творчо розвинені, що є обов'язковою умовою для реалізації інноваційної діяльності, без якої сучасне виробництво вже не може існувати. Провідна роль у підготовці фахівців, здатних задовольнити сучасний ринок праці, належить педагогам, бо саме шкільний період життя людини, на організацію якого спрямований навчально-виховний процес, є сукупністю навчальних ситуацій, розв'язання яких потребує активізації творчої та інтелектуальної сфер діяльності учня. Перед вищою педагогічною освітою стоїть завдання, окрім забезпечення набуття студентами певних знань, умінь і навичок, розвивати в майбутніх учителів працьовитість, любов до землі, природи. Зважаючи на оновлення трудової підготовки в загальноосвітніх навчальних закладах України та розвиток освітньої галузі «Технології», зростає роль саме вчителя технологій у розвитку трудових здібностей учнів [13].

Під впливом цієї концептуальної ідеї вдосконалюються навчальні плани, програми, підручники й інше організаційно-методичне забезпечення шкільних предметів, у тому числі трудового навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед основних завдань, які необхідно включити до змісту професійної підготовки майбутніх учителів технологій у вищих педагогічних навчальних закладах, є забезпечення підготовки учнів до трудової діяльності у різних сферах виробництва. Фундаментальні положення і практичні рекомендації з питань підготовки майбутніх учителів технологій розкриті у працях багатьох провідних науковців: Д. Тхоржевського, В. Титаренко, Є. Мегема, О. Коберника, М. Корця, В. Курок, Г. Левченка, Г. Терещука, А. Терещук, В. Сидоренка, В. Стешенка, А. Вихруща, А. Грітченка, В. Гусєва, Й. Гушулея, М. Деліка, А. Дьоміна, І. Зязюна, В. Качнева, Д. Лазаренка, В. Мадзігона, Р. Скульського, А. Стахурського, В. Харламенка, М. Ховрича та ін.

Формулювання цілей статті. Метою статті є розкриття сутності професійної готовності майбутнього вчителя технологій до викладання в умовах профільного навчання та визначення перспективних напрямів її покращання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Професійна підготовка майбутніх учителів технологій є необхідною передумовою їх становлення як професіоналів – соціально компетентних, психологічно зрілих особистостей, що вирізняються високою фаховою майстерністю, сучасним світоглядом, потребою розширювати і поглиблювати власну компетентність із освітньої галузі «Технології».

З'ясовуючи значення трудового навчання як складового компонента освітньої галузі «Технології», що має безпосередній вплив на формування особистості вчителя, варто згадати історичні етапи його становлення.

Аналіз літературних джерел свідчить, що найбільша кількість сучасних історико-педагогічних досліджень припадає на початок ХХ століття. Саме у цей період на зміну політехнічній освіті прийшла технологічна. Варто зазначити, що чимало об'єктивних причин передувало переходу від політехнічної до технологічної освіти, серед яких: інформатизація суспільства, гуманізація життя та виробництва, технологізація виробництва, особистісно-орієнтоване навчання та ін.

Негативну роль у підготовці учнівської молоді до майбутньої трудової діяльності відіграло вилучення з навчальних планів загальноосвітніх шкіл у 1937 році трудового навчання. Новий виток розвитку трудового навчання як навчального предмета у школі розпочинається з його відновлення у 1954 році [12].

Варто відзначити, що з моменту відродження трудового навчання і протягом усього часу працюючи над удосконаленням змісту середньої освіти, Міністерство освіти України разом із Національною академією наук та Академією педагогічних наук України прагнуть до його формування на основі сучасних підходів і світових тенденцій.

Розглядаючи становлення трудового навчання, ми підтримуємо виокремлення етапів цього процесу, що, на наш погляд, є найбільш знаковими, а саме:

1-й етап (1954–1970 рр.) – відновлення і формування навчального предмета «Трудове навчання» в загальноосвітній школі;

2-й етап (1971–1990 рр.) – узагальнення досвіду і побудова цілісної системи трудового навчання;

3-й етап (1991–2003 рр.) – трудове навчання в незалежній Українській державі за складних умов становлення в ній ринкових відносин [12].

Ми доповнюємо виокремлені науковцями етапи цього процесу ще двома, які, на нашу думку, відбивають особливості сучасності:

4-й етап (2004–2011 рр.) – оновлення трудового, особистісно-орієнтованого технологічного навчання, що пов'язане з вимогами сьогодення;

5-й етап (2011р. – і до сьогодні) – особистісно-орієнтований та компетентнісний підходи до підготовки майбутнього фахівця, привернення уваги до особливостей його реалізації в розрізі освітньої галузі «Технології».

22 травня 1996 року колегія Міністерства освіти України затвердила концепцію державного стандарту загальної середньої освіти та проект базового навчального плану загальноосвітньої школи. Саме у цей час уперше увагу науковців привернула технологічна освіта. Із моменту запровадження в навчальні плани шкіл освітніх галузей, зокрема освітньої галузі «Технології», Державний стандарт якої було прийнято в 1997 році, вона відразу ж викликала неабиякий інтерес і стала об'єктом жвавих обговорень [5].

У зазначеному стандарті простежувалась чітко визначена мета та основне призначення освітньої галузі «Технології», котре полягало в реалізації завдань загальноосвітньої школи з опорою на культурно-історичний досвід людства, що знайшов відбиток в одному з найпотужніших пластів цивілізації – виробництві.

Відповідно до мети було сформовано основні завдання, основна сутність яких полягала в: ознайомленні з основами сучасного виробництва; сприянні у професійному самовизначенні старшокласників, а саме з орієнтацією на різні сфери виробництва; формуванні та розвитку в особистості учня відповідних якостей, необхідних для здійснення успішної трудової діяльності у різних сферах виробництва; індивідуалізації та диференціації процесу навчання як основи для сприяння розвитку творчого потенціалу учня. Подальша трансформація цих завдань у п'ять змістових ліній, а саме: основи виробництва, продуктивна праця, профорієнтація, творча праця, трудове виховання, котрі, у свою чергу, проходять через весь період навчання у школі. На цей час до структури освітньої галузі належать такі навчальні предмети: «Креслення», «Основи виробництва», «Трудове навчання», «Вибір професії» та «Виробничі інформаційні технології» [13].

Наступним витком розвитку освітньої галузі було прийняття у 2004 році Державного стандарту з освітньої галузі «Технології». Зважаючи на неупинний розвиток науково-технічного прогресу змістові лінії, мету та завдання у новій редакції було дещо змінено та розширено. Відтак, мету попереднього стандарту було розширено у відповідності до вимог сучасного технологічного та інформаційного розвитку суспільства, а саме необхідністю формування технічно, технологічно та

комп'ютерноосвіченої особистості. На зміну основам виробництва з'явилися принципово нові навчальні курси, такі як інформатика, дизайн, художня праця. Щодо завдань, то суттєвих змін вони не зазнали і залишилися ідентичними попередній редакції.

Стосовно змістових ліній слід відзначити, що до структурно-змістового наповнення технологічної освіти увійшли: політехнічна орієнтація, технологічні основи виробничої діяльності, трудова компетентність, графічна культура і технологія творчості, а їх реалізація здійснювалася вже в процесі проектно-технологічної діяльності учнів [11].

В умовах сьогодення діє третій державний стандарт базової повної загальної середньої освіти, затверджений у 2011 році, однією зі структурних складових якого є освітня галузь «Технології». Серед її основних переваг є те, що вона також ґрунтується на засадах особистісно-зорієнтованого, компетентнісного та діяльнісного підходів.

Більш чітко у новому стандарті сформульовано також мету освітньої галузі «Технології» – формування та розвиток в учнів проектно-технологічної та інформаційно-комунікаційної компетентностей, які мають забезпечити їм можливість реалізації творчого потенціалу в процесі соціалізації в суспільстві [13].

Виходячи із вищезазначеного, ми дійшли висновку, що формування професійної готовності майбутнього вчителя технологій залежить від змісту освітньої галузі «Технології», що, у свою чергу, також повинна бути одним із обов'язкових елементів змісту загальної середньої освіти, без яких здійснення завдань повною мірою неможливе [13]. Аналіз значної кількості досліджень і наукових праць, присвячених підготовці вчителів технологій, дає можливість стверджувати, що найдоцільніше її здійснювати у рамках завдань трудового навчання як навчального предмета, оскільки їх реалізацію має забезпечити сам учитель. Так, навчаючи учнів 5–9 класів, учитель повинен забезпечити реалізацію поставлених перед ним завдань трудового навчання, визначених Державним стандартом базової і повної середньої освіти і конкретизованих в освітній галузі «Технології».

Згідно із затвердженим постановою Кабінету Міністрів України Державним стандартом базової і повної загальної освіти (23.11.2011 р. № 1392) навчання в старшій школі є профільним [13]. У 10 та 11 класах курс трудового навчання називається «Технології». Учні повинні опанувати знання, уміння, навички, набути досвіду трудової діяльності з технологій. Підготовка майбутнього вчителя технологій в умовах профільної школи, на нашу думку, є найбільш складною, про що свідчить і затверджена наказом МОН України від 11.09.2009 року № 854 концепція профільного навчання в старшій школі, згідно із твердженням якої профільне навчання передбачає врахування освітніх потреб, нахилів, здібностей учнів та створення умов для навчання старшокласників відповідно до їхнього професійного самовизначення [7].

Основною метою профільного навчання у навчальному процесі є створення однакових умов та можливостей для здобуття на належному рівні загальноосвітньої, профільної та допрофесійної підготовки майбутніх робітничих кадрів, у тому числі й майбутнього вчителя технологій [11].

Виходячи з вимог, які висуваються Концепцією до профільного навчання, їх ефективне виконання значною мірою залежить від низки факторів, серед яких насамперед можна виділити: потужну навчальну базу, сучасне матеріально-технічне забезпечення, науково-методичні розробки та ін. Але із цих ключових складників успішної допрофесійної підготовки учнівської молоді та подальшого розвитку їх навчально-пізнавальних і професійних інтересів, нахилів, здібностей і потреб ключовим компонентом, на наше глибоке переконання, є наявність висококваліфікованого фахівця-педагога, адже саме вчитель є ключовою фігурою, і від його професійної готовності, педагогічної майстерності залежить якісне виконання навчального процесу та досягнення необхідних результатів.

Запровадження у 2003 році профільного навчання у старшій школі загальноосвітніх навчальних закладів, а саме після прийняття першого варіанту Концепції викликає занепокоєння невеликий термін застосування профільного навчання, а відтак і рівень професійної готовності вчителя технологій до викладання профільних предметів технологічного профілю [11].

Проведений аналіз наукових праць дає змогу дійти висновку, що формування професійної готовності майбутнього вчителя технологій взагалі і до викладання у профільній школі зокрема, відбувається у вищих навчальних закладах із залученням великої кількості як загальнонаукових, так і спеціальних дисциплін.

Широкий профіль підготовки потрібний учителеві також для проведення занять із різних розділів технологій. Так, учитель технологій повинен бути підготовленим до проведення занять із учнями зі столярної та слюсарної справи, механічної обробки металів, основ електротехніки й

електромонтажу, а також основ агровиробництва [2].

Результатом успішного здійснення професійно-практичної підготовки майбутнього вчителя у педагогічних професійних та вищих навчальних закладах повинна бути грамотна, всебічно розвинена особистість – фахівець своєї справи.

Ми дотримуємося думки, що для учителя технологій, який буде здійснювати профільне навчання учнів у загальноосвітній школі, мають бути характерними такі професійно обумовлені якості: здатність засвоєння змісту предмета на вищому професійному рівні; використання у навчальному процесі різних видів, форм і методів діяльності на уроках і в позаурочний час; професійна готовність до зміни системи оцінювання знань; опанування методики організації функціонування елективних курсів; розуміння сутності компетентнісного підходу в навчанні [8].

Чимало вищих педагогічних навчальних закладів здійснюють підготовку вчителів технологій. Аналізуючи сьогодні, ми вирішили зупинитись на трьох педагогічних вищих навчальних закладах, які, на нашу думку, є найбільш вдалим для порівняння, оскільки є провідними щодо здійснення професійної підготовки вчителя технологій.

Це насамперед Уманський державний педагогічний університет ім. Павла Тичини, Дрогобицький державний педагогічний університет ім. Івана Франка та Хмельницький національний університет. Для здійснення порівняльного аналізу нами було обрано профіль «агровиробництво».

Для аналізу навчальних програм і планів зазначених навчальних закладів з підготовки майбутніх учителів технологій за основу було взято типовий навчальний план підготовки бакалавра. Через те, що відповідно до навчальних планів такий профіль або ж дисципліни, які безпосередньо впливають на формування зазначеної готовності, є складовою варіативної частини, нами було зроблено спробу порівняти на прикладі зазначених вище вищів зміст підготовки майбутнього вчителя технологій за дисциплінами циклу самостійного вибору навчального закладу (таблиця 1).

Таблиця 1.

Дисципліни циклу самостійного вибору вищого навчального закладу і вільного вибору студентів та загальна кількість годин на їх вивчення за спеціальністю 6.010103 «Технологічна освіта» за навчальними планами університетів України (обсяг у год.)

Назва вищого навчального закладу	Уманський державний педагогічний університет ім. Павла Тичини	Дрогобицький державний педагогічний університет ім. Івана Франка	Хмельницький національний університет
Назва дисципліни			
Методика профільного навчання	108	–	144
ШКІ та методика її навчання	162	126	162
Основи аграрного виробництва	261	162	–
Малюнок та основи композиції	144	–	144
Народні ремесла і промисли	720	–	–
Художня обробка матеріалів	108	–	252
Основи ергономіки	72	–	–
Технічна творчість	262	–	–
Основи наукових досліджень в технологічній освіті	72	–	72
Основи педагогічної творчості	81	–	–
Вступ до спеціальності	–	–	72
Основи кулінарії	–	–	126
Основи зображення	–	–	108
Основи програмування	–	–	108
Інформаційні технології і моделювання	–	270	288
Декоративно-прикладне мистецтво	–	108	162
Домашнє господарювання	–	–	144
Методика виховної роботи	–	–	144
Творчий практикум	–	–	722
Інформатика	–	288	162
Теоретична механіка	–	144	–

Гідравлічні і теплові машини	–	90	–
Основи теплотехніки та гідравліки	–	90	–
Автоматизоване проектування у машинобудуванні	–	72	–
Методи математичної статистики	–	72	–
Основи 3D графіки і комп'ютерної анімації	–	216	–
Основи комп'ютерного дизайну	–	108	–
Програмування	–	180	–
Системи автоматизованого проектування	–	126	–
Числові методи	–	144	–
Різання металів	–	108	–
Сучасне промислове виробництво	–	108	–
Взаємозамінність і технічні вимірювання	–	108	–
Метрологія	–	108	–
Основи фермерського господарства	–	162	–
Основи електроніки і мікропроцес техніки	–	90	–
Основи телекомунікацій	–	90	–
Експлуатація та ремонт побутової техніки	–	54	–
Основи пед. вимірювань та моніторингу якості	–	54	–
Рисунок	–	108	–

Проведений аналіз дає можливість зробити висновок, що до змісту підготовки майбутнього вчителя технологій увійшли і стали обов'язковими для вивчення такі дисципліни, як «Педагогіка», «Психологія», «Теорія і методика технологічної освіти», «Основи виробництва», «Виробництво та обробка конструкційних матеріалів», «Машинознавство», «Технологічний практикум», «Основи проектування і моделювання», «Комп'ютерна графіка», «Безпека життєдіяльності», «Основи дизайну», «Основи екології», «Інформаційні технології в освіті», «Загальна фізика», «Вища математика», «Нарисна геометрія» та ін.

Проте, на превеликий жаль, ми виявили, що в окремих вищих навчальних закладах практичній підготовці вчителя до викладання профілю «Агровиробництво» приділяється не належна увага, а в деяких і взагалі не проводиться. Незважаючи на те, що цей профіль належить до циклу дисциплін самостійного вибору навчального закладу, небагато навчальних закладів до навчальних планів вводять дисципліни, котрі сприяють формуванню зазначеної готовності. Так, для прикладу, у Хмельницькому національному університеті практична підготовка вчителя до навчання учнів основ агровиробництва відбувається через дисципліну «Домашнє господарювання» із загальним обсягом годин – 144, в Уманському державному педагогічному університеті ім. Павла Тичини приділяється належна увага з підготовки із зазначеного профілю, що здійснюється через блок дисциплін з основ агровиробництва обсягом 261 година. У Дрогобицькому державному педагогічному університеті ім. Івана Франка через дисципліни «Основи аграрного виробництва» в обсязі 162 год. та «Основи фермерського господарства» в обсязі такої ж кількості годин, але всі ці дисципліни містяться у циклі вільного вибору студентів. Проте варто відзначити, що аналіз навчальних планів за 2009 рік свідчить, що підготовка бакалаврів у цьому навчальному закладі велася саме за профілями «Агровиробництво» та «Домашнє господарювання», а згідно з аналізом планів підготовки спеціалістів за профілем «Аграрне виробництво» підготовка проводилась до 2013 року, але з 2013 року профіль підготовки було змінено.

В умовах розвитку науково-технічного прогресу запровадження новітніх аграрних технологій та кліматичного розташування нашої держави увага, що надається підготовці фахівців зазначеного напрямку, на нашу думку, є недостатньою, а в тих навчальних закладах, які готують цих спеціалістів, потребує покращення.

Відтак, для більшої впевненості у правильності наших думок нами було проведено моніторинг серед студентів, які здобувають спеціальність за зазначеним фахом, а також учителів регіону, котрі вже є фахівцями за зазначеною спеціальністю та закінчували різні навчальні заклади у різний час. Так, для перевірки стану професійної готовності майбутніх учителів технологій до навчання учнів

основ агровиробництва нами було проаналізовано зрізи знань серед студентів технологічної освіти Хмельницького національного університету напередодні проходження ними активної психолого-педагогічної практики у загальноосвітніх школах міста та області. Отримані результати показують таке: 19 % студентів вважають, що їх знання перебувають на високому рівні, 32,7 % показали низький результат та 48,3 % вийшли на показник середнього рівня готовності до професійної діяльності (рис. 1).

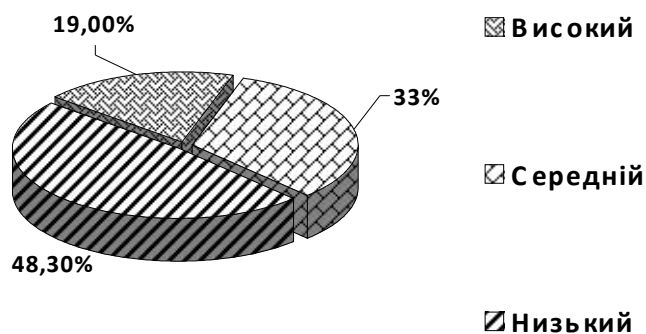

Рис. 1 – Діаграма перевірки рівня професійної готовності майбутніх учителів технологій

Упродовж підготовки за традиційною методикою нами було проведено опитування студентів цієї ж групи після складання ними державного іспиту за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр», хоч отриманий результат і був помітно кращим (рис. 2), проте він і підтвердив, що є ще над чим працювати.

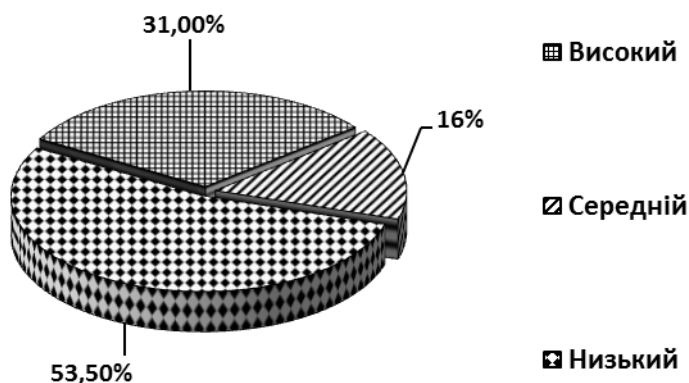

Рис. 2 – Діаграма перевірки рівня професійної готовності майбутніх учителів технологій

Хоча попереду ще один курс навчання і результат можна покращити, насамперед у методичному плані, для підкріплення успішного процесу формування професійної готовності майбутній учитель технологій повинен приділити значну увагу самоосвіті та саморозвитку, бажанню доводити та досягати нових результатів.

Наступним кроком нами було здійснено анкетування й опитування вчителів області під час

обласної олімпіади з трудового навчання. Респондентам також потрібно було дати відповіді на запитання, виходячи з певного досвіду роботи, про їх професійну готовність до профільного навчання, а відтак до навчання учнів основ агровиробництва. Результати анкетування та опитування з урахуванням похибки наведені на рис. 3.

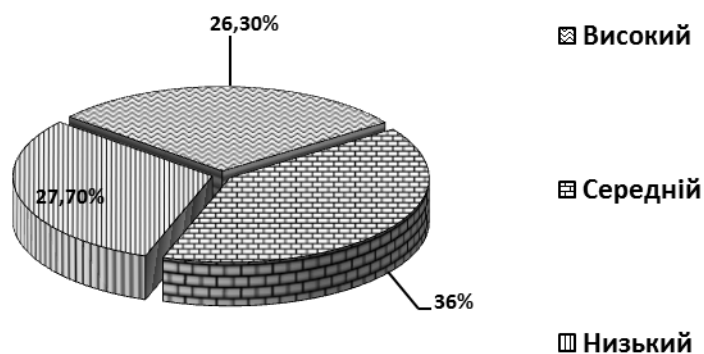

Рис. 3 – Діаграма перевірки рівня професійної готовності майбутніх учителів технологій

Хоча, за результатами проведеного анкетування, більшість опитаних вважає, що їх професійна підготовленість до здійснення навчання у профільній школі за технологічним напрямом є посередньою, але, зважаючи на сумарний результат, можна стверджувати, що вона є достатньою. Проте слід зазначити, що профільні предмети мають свою специфіку та особливості (профіль «агровиробництво» не є винятком), якими є поглиблене вивчення та засвоєння особливостей, понять, законів, теорій, що вивчатимуться учнями у старшій школі.

У цьому контексті завданням учителя профільного навчання є забезпечення базового рівня знань, мотивація старшокласників до вивчення цього профілю, спонукання їх до самоосвіти, розвитку в них креативності та творчого підходу. Тому методика профільного навчання є складним та багатограним явищем, оволодіння яким є важливою передумовою для формування професійної готовності майбутнього вчителя технологій.

Наукові дослідження, що проводилися з метою вдосконалення загальнотехнічної підготовки вчителів технологій, як зазначає М.Корець, не мали систематизованого характеру, вирішуючи лише окремі локальні питання [6]. Проте, із запровадженням профільного навчання спостерігаються значні зміни у вимогах до вчителя, що потребує, у свою чергу, якісно нового підходу до формування змісту техніко-технологічної підготовки майбутнього вчителя технологій. М. Корець зазначає, що в таких умовах здійснюється безпосередній вплив на зміст освіти, пов'язаний із рівнем науково-технічного прогресу, а також непрямий вплив за рахунок розроблення нових виробничих та інформаційних технологій, формування відповідних нових професійних умінь і навичок [6].

Тому актуальною й нині є проблема систематизації вимог щодо технології проектування та реалізації змісту освітньо-професійної підготовки вчителя, який здатний зреалізувати фундаментальні вимоги стандарту галузі «Технології».

Підвищення рівня формування професійної готовності майбутнього вчителя технологій, на нашу думку, можна досягти, запроваджуючи у навчальний процес саме інноваційні технології навчання. Серед них нами виокремлено найбільш придатні, а саме:

- інтерактивні (організація процесу навчання, заснована на взаємодії всіх його учасників, що передбачає навчання в групах, парах, об'єднаних спільною метою);
- проблемного навчання (передбачає послідовні й цілеспрямовані пізнавальні завдання, які учні (студенти) виконують під керівництвом учителя (викладача), активно засвоюючи нові знання);

– проектні технології (освітня технологія, спрямована на здобуття учнями знань у тісному зв'язку з реальною життєвою практикою, формування в них специфічних умінь і навичок завдяки системній організації проблемно-орієнтованого навчального пошуку; метою проектного навчання є формування таких умов навчального процесу, за яких його результатом стає здобуття індивідуального досвіду проектною діяльністю учня (студента);

– позиційне навчання (використання цієї технології передбачає концентрацію пізнавальної діяльності, посилення взаємодії викладачів і студентів, зняття напруження, пов'язаного з аспектами навчання).

Невід'ємним фактором у підготовці майбутнього вчителя технологій та здійснення успішної педагогічної діяльності має бути його прагнення до самовдосконалення та саморозвитку як основи для досягнення вершин педагогічної майстерності.

Маючи власне бачення формування професійної готовності майбутнього вчителя технологій, у тому числі й до навчання учнів основ агровиробництва, пропонуємо побудову цього процесу проводити з використанням акмеологічної технології, що, на нашу думку, є досить дієвою у формуванні зазначеної готовності.

Згідно з положеннями акмеологічної науки *акмеологічна технологія* – це сукупність заходів, спрямованих на розкриття внутрішнього потенціалу особистості, розвиток властивостей та якостей, які сприяють досягненню високого рівня особистісно-професійного розвитку і професіоналізму [3].

Сутністю (головним методом) акмеологічних технологій є спеціальний вид психологічного впливу, що називається *акмеологічним впливом* [4]. Необхідно при цьому акцентувати, що за своєю змістовою спрямованістю акмеологічний вплив принципово відрізняється від суто психологічного впливу тим, що він у першу чергу має гуманістичний характер і спрямований на допомогу в здійсненні прогресивного розвитку особистості. У цьому полягає відмінність акмеологічного впливу від інших психолого-соціальних впливів, чимало з яких за своєю сутністю є маніпулятивними. Як зауважують науковці, «акмеологічний вплив – це інтегрований і цілеспрямований вплив, який здійснюється на особистість або на групу людей, має гуманістичний зміст і спрямований насамперед на розвиток особистості або групи».

Акмеологічні технології націлені на актуалізацію потенціалу особистісно-професійного розвитку майбутнього вчителя технологій, на розвиток акмеологічних інваріантів його професіоналізму; вони реалізуються на основі використання модульної системи педагогічно-професіоналізованих акмеологічних тренінгів та акмеологічних розвивальних занять.

Акмеологічні технології передбачають використання засобів і методів навчання, що активізують навчальну та науково-дослідну діяльність студентів. Важливою умовою акмеологізації педагогічного процесу у вищому навчальному закладі є створення особливого «акмеологічного середовища» – середовища комфортного викладання й учіння, що стимулює розвиток прагнення майбутніх учителів до самореалізації, педагогічної творчості, рефлексії й успіху [3]. Також відзначимо, що акмеологічні технології є засобом практичного і творчого досягнення поставлених цілей на рівні фахової майстерності, їх використання створює умови для всебічного вияву й відтворення внутрішніх сил саморозвитку та самовдосконалення педагога як суб'єкта професійної діяльності.

Націленість на «акме» передбачає інтерактивну взаємодію, призначену для зміни та вдосконалення моделей поведінки і діяльності учасників педагогічного процесу (В. Вакуленко) [3]. Акмеологічна технологія формування професійної готовності майбутнього вчителя технологій в умовах вищого навчального закладу охоплює навчальні, розвивальні, екологічні, виховні, організаційно-управлінські, рефлексивні, діагностичні, корекційні, консультаційні та самоосвітні аспекти спеціалізованої діяльності вчителя.

Основним завданням акмеологічних технологій є формування та закріплення в самосвідомості фахівця затребуваної необхідності у самопізнанні, саморозвитку й самореалізації, що дає можливість за допомогою спеціальних технік і прийомів самоактуалізувати особистісне і професійне «Я». Важливим є розуміння того, що розвиток та самореалізація фахівця, його діяльність перебуває під значним впливом «Я-концепції», найважливішою функцією якої є забезпечення внутрішньої гармонії та стійкої адаптації суб'єкта у соціокультурному середовищі. Набуваючи за допомогою акмеологічних технологій усвідомлення активної ролі, фахівець стає здатним самостійно впливати на зовнішні умови соціокультурного середовища, життєві та професійні цілі, систему очікувань і

прогнозів щодо майбутнього, оцінювати їх досягнення й тим самим впливати на власну стратегію розвитку і самореалізації, досягнення професійного «акме».

Акмеологічні технології професійної підготовки майбутніх учителів відрізняються від власне педагогічних технологій тим, що вони не «пасивно» ведуть студента по етапах навчання у вищому навчальному закладі, а стимулюють його до активного створення власних природовідповідних способів, прийомів, динамічних технік ефективної теоретико- і практикоорієнтованої професійної самоосвіти та саморозвитку.

Отже, важливе значення педагогічної акмеології в умовах вищої освіти полягає в ефективному розкритті спектру напрямів акмеологічного розвитку професійно важливих властивостей, якостей і вмінь майбутнього педагога (вчителя технологій), які на основі активації ресурсу самоефективності забезпечують досягнення зрілою особистістю професійного «акме» у педагогічній діяльності. Практичний аспект акмеолого-педагогічних технологій виявляється при розробленні, побудові та застосуванні системи професійного становлення педагога, що методологічно забезпечується на основі аналізу та моделювання системи професійно-педагогічної діяльності майбутнього фахівця. Таке моделювання дає можливість визначати структурні складові умов, форм і методів фахово обумовленої діяльності та взаємодії, задіяні для акмеологічної актуалізації ресурсу самоефективного розвитку педагога.

Висновки. Проведене дослідження дає можливість зробити висновок, що на сьогоднішній день досить актуальною є проблема систематизації вимог щодо технології проектування та реалізації змісту освітньо-професійної підготовки вчителя, який здатний зrealізувати фундаментальні вимоги стандарту галузі «Технології». В умовах профільної школи вимоги до якості підготовки майбутнього вчителя технологій значно підвищуються оскільки профільне навчання передбачає врахування освітніх потреб, нахилів, здібностей учнів та створення умов для навчання старшокласників відповідно до їхнього професійного самовизначення. Відтак у навчальному процесі підготовки майбутнього вчителя пропонуємо запроваджувати інноваційні технології навчання, що, в свою чергу, веде до підвищення рівня формування зазначеної готовності майбутнього вчителя технологій.

Саме використання акмеологічного підходу надає методологічні орієнтири для творчої технологічної підготовки вчителя й стимулює його на шляху до успіху в професійній діяльності до вершин педагогічної творчості та майстерності.

Використання акмеологічних технологій у початково-освітньому процесі професійної педагогічної підготовки у вищому навчальному закладі майбутнього вчителя технологій та формування його професійної готовності дає можливість охоплювати навчальні, розвивальні, виховні, організаційно-управлінські, рефлексивні, діагностичні, корекційні, консультаційні та самоосвітні аспекти фахової діяльності вчителя.

Література

1. Борисенко Н. Професійна підготовка майбутніх учителів технологій в умовах сучасного освітнього простору / Н. Борисенко // Проблеми підготовки сучасного вчителя : [зб. наук. праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини] / ред. кол. : Н. С. Побірченко (голов. ред.) [та ін.]. – Умань, 2011. – Вип. 4. – Ч. 2. – С. 155–161.
2. Болсун С. Модель ідеального вчителя / С. Болсун // Рідна школа. – 1999. – № 2. – С. 55–58.
3. Вакуленко В. М. Акмеологічний підхід у теорії й практиці вищої педагогічної освіти України, Білорусі, Росії (порівняльний аналіз) : дис. ... доктора пед. наук : спец. 13.00.01 / Валентина Миколаївна Вакуленко. – Луганськ, 2008. – 562 с.
4. Гладкова В. М. Основи акмеології : підручник / В. М. Гладкова, С. Д. Пожарський. – Львів : Новий Світ-2000, 2007. – 320 с.
5. Державний стандарт загальної середньої освіти в Україні. Освітня галузь «Технології». – К. : Генеза, 1997. – 29 с.
6. Корець М. С. Теорія і практика науково-технічної підготовки вчителів трудового навчання і технологій виробництва : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04 / Микола Савич Корець. – К., 2002. – 430 с.
7. Козак Т. Б. Професійна підготовка старшокласників у закладах середньої освіти другого ступеня Німеччини : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.04 / Тетяна Богданівна Козак. – Т., 2011. – 243 с.
8. Липова Л. Особливості навчальної діяльності в профільному класі / Л. Липова, Л. Морозова, І. Філоненко // Шлях освіти. – 2006. – № 1. – С. 35–41.

9. Мироненко Н. В. Підготовка майбутнього вчителя технологій до формування в учнів основної школи творчо-інтелектуальних здібностей : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Н. В. Мироненко. – Кіровоград, 2011. – 22 с.

10. Про затвердження державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти // Освіта України. – 2004. – № 5. – С. 1–13.

11. Про затвердження нової редакції Концепції профільного навчання у старшій школі : наказ від 11.09.2009 р. № 854 // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України : [офіц. вид. МОН України]. – 2009. – № 28/29. – С. 57–64.

12. Сорока Т. П. Зміст і методика трудового навчання учнів 5-7 класів загальноосвітньої школи в Україні (друга половина ХХ століття) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія і методика трудового навчання» / Тарас Петрович Сорока. – К., 2007. – 23 с.

13. Стешенко В. Становлення та розвиток проектно-технологічної освіти в Україні / В. Стешенко, М. Белікова // Гуманізація навчально-виховного процесу : [зб. наук. праць] / [за заг. ред. : В. І. Сипченка, В. В. Стешенка]. – Спецвип. 14. – Слов'янськ, 2014. – С. 110–117.

А. В. Лившун

ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ ГОТОВНОСТЬ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГИЙ: СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ

В статье раскрыто значение учителя технологий в современной школе в контексте его роли в подготовке специалистов, способных в будущем удовлетворить рынок труда. Проанализированы основные исторические этапы становления трудового обучения, а также исследованы основные задачи, которые необходимо включить в содержание профессиональной подготовки будущих учителей технологий в высших педагогических учебных заведениях. Раскрыты особенности формирования профессиональной готовности учителя технологий вообще и к преподаванию в профильной школе в частности. Предложено собственное видение совершенствования процесса формирования профессиональной готовности учителя технологии с привлечением акмеологических технологий, предусматривающих использование средств и методов обучения, активизируют учебную и научно-исследовательскую деятельность студентов (будущих учителей).

Ключевые слова: учитель технологий, профессиональная готовность, профессиональная подготовка, профильное обучение, педагогическая деятельность, инновационные технологии, акмеологическая технология.

O. Livshun

PROFESSIONAL READINESS OF AN INTENDING TECHNOLOGY TEACHER: PROBLEMS AND PERSPECTIVES

The article deals with the importance of technology teachers in the modern education in the context of their role in training professionals able to satisfy the demands of the labour market. The most significant historical periods of the labour training development have been analyzed; the main tasks to be included to the contents of professional training of intending technology teachers in higher pedagogical educational establishments have been studied. The peculiarities of formation of an intending technology teacher's professional readiness in general and to teaching in a specialized school in particular have been described. The author's own point of view on how to facilitate the process of technology teachers' professional readiness formation has been proposed. The author suggests using acmeological technologies based on the means and techniques of teaching which enable to intensify students' (intending teachers') learning and scientific research activities.

Key words: technology teacher, professional readiness, professional training, specialized education, pedagogical activity, innovative techniques, acmeological technology.